Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

5. svibnja 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 20. UFEU-a – Građanstvo Europske unije – Građanin Unije koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja – Zahtjev za boravišnu iskaznicu člana njegove obitelji koji je državljanin treće zemlje – Odbijanje – Obveza građanina Unije da raspolaže dostatnim sredstvima – Obveza bračnih drugova da žive zajedno – Maloljetno dijete građanin Unije – Nacionalno zakonodavstvo i praksa – Stvarno uživanje bitnog sadržaja prava dodijeljenih građanima Unije – Uskraćivanje”

U spojenim predmetima C-451/19 i C-532/19,

povodom dvaju zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Visoki sud Kastilje-La Manche, Španjolska), odlukama od 29. travnja 2019. i 17. lipnja 2019., koje je Sud zaprimio 12. lipnja 2019. i 11. srpnja 2019., u postupcima

Subdelegación del Gobierno en Toledo

protiv

XU (C-451/19),

QP (C-532/19),

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos (izvjestitelj), predsjednik vijeća, S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Pikamäe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za španjolsku vladu, M. J. Ruiz Sánchez i S. Jiménez García, a zatim M. J. Ruiz Sánchez, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: španjolski

– za Europsku komisiju, J. Baquero Cruz i E. Montaguti, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 13. siječnja 2022.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 20. UFEU-a.

2 Zahtjevi su upućeni u okviru dvaju sporova između Subdelegacióna del Gobierno en Toledo (Ured državne uprave vlade u Toledu, Španjolska) (u daljnjem tekstu: Ured državne uprave) te osoba XU i QP u pogledu činjenice da im je Ured državne uprave odbio izdati boravišnu iskaznicu kao članovima obitelji građanina Unije.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U članku 2. Direktive Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji (SL 2003., L 251, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 70. i ispravci SL 2020., L 61, str. 32. i SL 2020., L 61, str. 33.) određuje se:

„U smislu ove direktive:

[…]

(c) ‚sponzor' znači državljanin treće [zemlje] koji zakonito boravi u državi članici i koji traži ili čiji članovi obitelji traže spajanje obitelji da bi mu/joj se pridružili;

[…]"

4 U članku 3. te direktive propisuje se:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje kada sponzor ima boravišnu dozvolu koju je izdala država članica za razdoblje važenja od godine dana ili više i koji ima osnovane izglede za dobivanje prava na stalni boravak, ako su članovi njegove ili njezine obitelji državljani treće zemlje bez obzira na status.

[…]

3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na članove obitelji građanina Unije.

[…]"

5 U skladu s člankom 4. stavkom 1. navedene direktive:

„Na temelju ove Direktive i podložno udovoljavanju uvjetima utvrđenima u poglavlju IV. i članku 16., države članice dopuštaju ulazak i boravak, sljedećim članovima obitelji:

[…]

(c) maloljetnoj djeci, uključujući posvojenu djecu sponzora, kada sponzor ima skrbništvo nad tom djecom i uzdržava ih. Države članice mogu dopustiti spajanje s djecom nad kojima je skrbništvo podijeljeno, pod uvjetom da je druga stranka koja dijeli skrbništvo dala svoj pristanak;

[…]”

Španjolsko pravo

6 U članku 32. španjolskog Ustava propisuje se:

„1. Muškarac i žena imaju pravo sklopiti brak potpuno jednakopravno.

2. Zakon utvrđuje oblike braka, dob za sposobnost sklapanja braka, prava i obveze bračnih drugova, uzroke rastave i raskida i njihove učinke.”

7 U članku 68. Código Civil (Građanski zakonik) određuje se:

„Bračni drugovi dužni su živjeti zajedno, duguju si vjernost i uzajamno pomaganje. Osim toga, dužni su dijeliti kućanske odgovornosti kao i brigu za pretke i potomke te druge osobe koje su im na teret.”

8 Članak 70. tog zakonika glasi:

„Bračni drugovi sporazumno utvrđuju mjesto zajedničkog boravišta, a u slučaju neslaganja o tom pitanju odlučuje sud koji vodi računa o interesu obitelji.”

9 U skladu s člankom 110. navedenog zakonika:

„Otac i majka, čak i ako ne ostvaruju roditeljsko pravo, dužni su brinuti se o svojoj maloljetnoj djeci i uzdržavati ih.”

10 Članak 154. Građanskog zakonika glasi:

„O maloljetnicima koji još nisu samostalni skrbe njihovi roditelji.

[…]”

11 U članku 1. Real Decreta 240/2007, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo (Kraljevska uredba 240/2007 o ulasku, slobodnom kretanju i boravku u Španjolskoj državljana država članica Europske unije i drugih država stranaka

Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru) od 16. veljače 2007. (BOE br. 51 od 28. veljače 2007.), u verziji koja se primjenjuje na glavne postupke (u daljnjem tekstu: Kraljevska uredba 240/2007), određuje se:

„1. Ovom kraljevskom uredbom uređuju se uvjeti za ostvarivanje prava na ulazak i izlazak, slobodno kretanje, boravak, prebivalište i rad u Španjolskoj za državljane drugih država članica Europske unije i drugih država stranaka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru kao i ograničenja gore navedenih prava zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja.

2. Sadržaj ove kraljevske uredbe ne dovodi u pitanje odredbe posebnih zakona i međunarodnih ugovora kojih je [Kraljevina Španjolska] stranka."

12 U članku 2. te kraljevske uredbe propisuje se:

„Ova kraljevska uredba jednako se primjenjuje, u uvjetima koji su predviđeni, na članove obitelji državljanina druge države članice Europske unije ili druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru, neovisno o njihovu državljanstvu, kada ih prate ili im se pridružuju oni koji su navedeni u nastavku:

(a) bračni drug, pod uvjetom nepostojanja sporazuma ili proglašenja ništavosti braka, razvoda ili zakonske rastave;

[…]

(c) njegovi izravni srodnici kao i oni bračnog druga ili registriranog partnera, koji nisu navršili 21 godinu ili su stariji i koji su uzdržavanici ili su nesposobni za rad, pod uvjetom nepostojanja sporazuma ili proglašenja ništavosti braka, razvoda ili zakonske rastave ili poništenja registrirane zajednice;

[…]"

13 U skladu s člankom 7. navedene kraljevske uredbe:

„1. Svi građani Unije ili državljani druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru imaju pravo boraviti na području Španjolske Države u razdoblju duljem od tri mjeseca ako:

[…]

(b) imaju dostatna sredstva za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi postali teret za sustav socijalne pomoći Španjolske tijekom razdoblja svojeg boravka te su sveobuhvatno zdravstveno osigurani u Španjolskoj; ili

[…]

(d) su članovi obitelji u pratnji građanina Unije ili se pridružuju građaninu Unije ili druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru koji ispunjava uvjete iz točke (a), (b) ili (c).

2. Pravo boravka predviđeno u stavku 1. obuhvaća članove obitelji koji nisu državljani države članice, a koji su u pratnji građanina Unije ili se pridružuju građaninu Unije ili druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru u Španjolskoj, pod uvjetom da taj građanin Unije ispunjava uvjete iz stavka 1. točke (a), (b) ili (c).

[…]

7. Što se tiče dostatnih sredstava za život, ako se ne može utvrditi fiksni iznos, valja uzeti u obzir osobnu situaciju državljana države članice Europske unije ili druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru. U svakom slučaju, taj iznos ne smije biti viši od praga financijskih sredstava ispod kojega španjolski državljani primaju socijalnu pomoć ili najnižu mirovinu iz socijalnog osiguranja."

14 U članku 8. stavku 1. te kraljevske uredbe određuje se:

„Članovi obitelji državljanina države članice Europske unije ili druge države stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru iz članka 2. ove kraljevske uredbe, koji nisu državljani jedne od tih država mogu, kada ga prate ili mu se pridružuju, boraviti u Španjolskoj u razdoblju duljem od tri mjeseca i podliježu obvezi podnošenja zahtjeva i stjecanja ‚boravišne iskaznice za člana obitelji građanina Unije'."

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-451/19

15 Osoba XU, venezuelski državljanin, rođena je 19. rujna 2001. u Venezueli. Majka osobe XU, venezuelska državljanka, nositeljica je *Tarjete de Residencia Comunitaria* (boravišna iskaznica Zajednice) i živi s djetetom u Španjolskoj od 2004.

16 Obiteljski sud u Venezueli dodijelio joj je 20. siječnja 2011. isključivo pravo na čuvanje i odgoj djeteta.

17 Majka osobe XU sklopila je 6. rujna 2014. u El Visu de San Juan (Španjolska) brak s španjolskim državljaninom koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja unutar Unije.

18 Bračni drugovi žive zajedno u El Visu de San Juan od 12. prosinca 2008. U njihovu je braku 24. srpnja 2009. rođeno dijete, španjolski državljanin.

19 Očuh osobe XU podnio je 28. rujna 2015., u korist osobe XU, zahtjev za izdavanje privremene boravišne iskaznice za člana obitelji građanina Europske unije u skladu s člankom 2. točkom (c) Kraljevske uredbe 240/2007.

20 Taj je zahtjev odbijen zato što očuh osobe XU nije dokazao da ima, kao što se to zahtijeva člankom 7. Kraljevske uredbe 240/2007, dostatna sredstva za sebe i članove svoje obitelji. U obzir su uzete isključivo ekonomske prilike u kojima se nalazi očuh osobe XU.

21 Ured državne uprave potvrdio je 28. siječnja 2016. odbijanje zahtjeva koji je podnio očuh osobe XU. On je podnio tužbu protiv te odluke o odbijanju Juzgadu de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Toledo (Sud za upravne sporove br. 1 u Toledu, Španjolska).

22 Taj sud prihvatio je tu tužbu jer je smatrao da se članak 7. Kraljevske uredbe 240/2007 ne primjenjuje u ovom slučaju, s obzirom na to da se očuh osobe XU nikada nije koristio svojom slobodom kretanja unutar Unije.

23 Ured državne uprave žalio se na presudu navedenog suda sudu koji je uputio zahtjev.

24 Taj sud naglašava da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) u presudi od 1. lipnja 2010. ocijenio da se Kraljevska uredba 240/2007 primjenjuje na španjolske državljane neovisno o tome jesu li se oni koristili svojom slobodom kretanja na području Unije, kao i na članove njihovih obitelji, državljane trećih zemalja.

25 Pita se protivi li se članku 20. UFEU-a španjolska praksa prema kojoj se španjolskom državljaninu koji se nikad nije koristio svojom slobodom kretanja unutar Unije i koji želi ishoditi boravišnu dozvolu za dijete, državljanina treće zemlje, svoje supruge, koja je također državljanka treće zemlje i ima isključivo pravo na čuvanje i odgoj tog djeteta, nalaže da dokaže da ima dostatna financijska sredstva za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi postao teret za sustav socijalne pomoći i da je zdravstveno osiguran. Navedeni sud konkretno ističe da bi ta automatska praksa, bez mogućnosti prilagodbe posebnim situacijama, mogla biti protivna spomenutom članku 20. ako bi dovela do toga da španjolski državljanin mora napustiti područje Unije.

26 Sud koji je uputio zahtjev smatra da bi to mogao biti slučaj s obzirom na španjolsko zakonodavstvo primjenjivo na brak. Naime, naglašava da pravo na zajednički život proizlazi iz minimalnog sadržaja članka 32. Ustava. Štoviše, članci 68. i 70. Građanskog zakonika predviđaju da su bračni drugovi dužni živjeti zajedno, duguju si vjernost i pomoć te sporazumno utvrđuju mjesto zajedničkog boravišta. Obveza bračnih drugova da žive zajedno, na temelju španjolskog prava, razlikuje se od jednostavne odluke o primjerenosti ili prikladnosti.

27 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, možda ne bi bilo moguće poštovati te obveze ako bi zakoniti boravak maloljetnog djeteta bračnog druga španjolskog državljanina, kada su državljani trećih zemalja, ovisio o gospodarskim kriterijima. Odbijanje dodjele prava boravka osobi XU prisililo bi njezina očuha na to da zajedno sa svojom suprugom napusti područje Unije jer bi to bio jedini način poštovanja obveze zajedničkog života bračnih drugova, predviđene nacionalnim pravom. Kako bi se došlo do tog zaključka, nije nužno postojanje mogućnosti da se sudskim putem prisili bračne drugove na zajednički život.

28 Osim toga, odlazak osobe XU i njezine majke s područja Unije prisilio bi ne samo supruga potonje nego i maloljetno dijete, španjolskog državljanstva, rođeno u njihovu braku, da praktički napuste područje Unije u cijelosti kako bi, u skladu s člancima 110. i 154. Građanskog zakonika, roditelji mogli zajednički izvršavati roditeljsku skrb nad svojim djetetom i ispuniti svoju obvezu uzdržavanja.

29 Nadalje, sud koji je uputio zahtjev smatra da se u svakom slučaju članku 20. UFEU-a protivi španjolska praksa koja se sastoji od automatskog odbijanja spajanja obitelji državljanina treće zemlje sa španjolskim državljaninom koji se nikad nije koristio svojom slobodom kretanja samo zato što taj državljanin nema dostatna sredstva, a da tijela nisu ispitala postoji li odnos ovisnosti između tog građanina Unije i državljanina treće zemlje koji je takav da bi, u slučaju odbijanja dodjele izvedenog prava boravka potonjem, navedeni građanin Unije praktički bio prisiljen napustiti njezino područje u cijelosti.

30 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je Ured državne uprave odbio izdati boravišnu iskaznicu osobi XU samo zato što bračni drug njezine majke nije imao dostatna sredstva a da nije ispitao posebne okolnosti predmetnog braka, koje pokazuju da su se svi članovi obitelji – osobito osoba XU, koja dugo boravi na španjolskom državnom području gdje se u cijelosti školovala – snažno profesionalno i privatno integrirali u Španjolskoj.

31 U tim je okolnostima Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Visoki sud Kastilje-La Manche, Španjolska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. S obzirom na članak 68. Građanskog zakonika koji propisuje obvezu zajedničkog života bračnih drugova, može li obveza španjolskog državljanina koji se nije koristio svojim pravom na slobodno kretanje da ispuni uvjete iz članka 7. stavka 1. Kraljevske uredbe 240/2007 kako bi se priznalo pravo boravka maloljetnom djetetu njegove supruge u skladu s člankom 7. stavkom 2. te kraljevske uredbe, pri čemu su i dijete i supruga državljani treće zemlje, dovesti do povrede članka 20. UFEU-a ako ti uvjeti nisu ispunjeni te ako je zbog uskrate navedenog prava španjolski državljanin prisiljen napustiti područje Unije u cijelosti?

2. U svakom slučaju, neovisno o prethodno navedenom te o odgovoru na prvo pitanje, protivi li se članku 20. UFEU-a – s obzirom na sudsku praksu Suda, među ostalim, presudu od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji) (C-82/16, EU:C:2018:308) – praksa Španjolske Države prema kojoj se odredbe članka 7. Kraljevske uredbe 240/2007 automatski primjenjuju tako što se boravišna dozvola uskraćuje državljaninu treće zemlje, maloljetnom djetetu supruge, također državljanke treće zemlje, građanina Unije koji se nikada nije koristio slobodom kretanja (pri čemu supružnici imaju i zajedničko maloljetno dijete koje ima španjolsko državljanstvo i koje se također nikad nije koristilo svojim pravom na slobodno kretanje), samo zato što taj građanin Unije ne ispunjava uvjete propisane tim člankom, a da pritom nije konkretno i pojedinačno razmotreno postoji li između tog građanina Unije i državljanina treće zemlje odnos ovisnosti koji je takve prirode da neovisno o razlogu i uzimajući u obzir okolnosti slučaja dovodi do toga da se građanin Unije ne bi mogao u slučaju odbijanja dodjele prava boravka državljaninu treće zemlje odvojiti od člana obitelji koji o njemu ovisi te bi bio dužan napustiti područje Unije, tim više kad španjolski građanin i njegova supruga državljanka treće zemlje imaju maloljetno dijete španjolskog državljanstva koje bi također moglo biti prisiljeno napustiti španjolsko državno područje prateći svoje roditelje?”

Predmet C-532/19

32 Osoba QP, peruanski državljanin, sklopila je 25. rujna 2015. brak sa španjolskom državljankom koja se nikada nije koristila svojom slobodom kretanja unutar Unije. Osoba QP i njezina supruga roditelji su kćeri, španjolske državljanke, rođene 11. kolovoza 2012.

33 Osoba QP je 2. listopada 2015. podnijela zahtjev za izdavanje boravišne iskaznice za člana obitelji građanina Unije, kojemu je, među ostalim, priložila ugovor o radu na neodređeno vrijeme svoje supruge kao i različite platne liste.

34 Tijekom ispitivanja spisa Ured državne uprave upozorio je na postojanje triju kaznenih osuda protiv osobe QP, od 7. rujna, 25. listopada i 16. studenoga 2010., od kojih se prva odnosila na upravljanje vozilom bez vozačke dozvole, a druga na upravljanje vozilom pod utjecajem alkohola, te ju je pozvao da podnese svoja očitovanja, što je ona i učinila.

35 Ured državne uprave odbio je zahtjev osobe QP 14. prosinca 2015. zato što ne ispunjava uvjete iz Kraljevske uredbe 240/2007, s obzirom na to da je upisana u kaznenu evidenciju u Španjolskoj i nema dostatna financijska sredstva za sebe i članove svoje obitelji. Ured državne uprave uzeo je u obzir samo prihode supruge osobe QP.

36 Taj ured potvrdio je 1. veljače 2016. odbijanje zahtjeva koji je podnijela osoba QP. Ona je podnijela tužbu protiv te odluke Juzgadu de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Toledo (Sud za upravne sporove br. 2 u Toledu, Španjolska), koji ju je prihvatio.

37 Ured državne uprave žalio se na presudu tog suda sudu koji je uputio zahtjev.

38 Taj sud ističe da bi odbijanje dodjele prava boravka osobi QP prisililo njezinu suprugu da napusti područje Unije jer bi to bio jedini način ostvarivanja prava i obveze zajedničkog života, utvrđenih u španjolskom pravu.

39 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev smatra da je Ured državne uprave odbio zahtjev osobe QP samo zato što njezina supruga nije imala dostatna sredstva, pri čemu nije ispitivao posebne okolnosti braka o kojem je riječ. Španjolska Država svoju odluku isključivo i automatski temelji na nedostatnosti vlastitih sredstava za uzdržavanje španjolskog državljanina kako bi državljaninu treće zemlje odbila dodijeliti boravišnu iskaznicu kao članu obitelji građanina Unije, što bi se kao takvo moglo smatrati praksom suprotnom članku 20. UFEU-a.

40 U tim je okolnostima Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Vrhovni sud Kastilje-La Manche, Španjolska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. S obzirom na članak 68. Građanskog zakonika koji propisuje obvezu zajedničkog života bračnih drugova, može li obveza španjolskog državljanina koji se nije koristio svojim pravom na slobodno kretanje da ispuni uvjete iz članka 7. stavka 1. Kraljevske uredbe 240/2007 kako bi se priznalo pravo boravka njegovoj supruzi koja je državljanka treće zemlje, u skladu s člankom 7. stavkom 2. te kraljevske uredbe, dovesti do povrede članka 20. UFEU-a ako ti uvjeti nisu ispunjeni te ako je zbog uskrate navedenog prava španjolski državljanin prisiljen napustiti područje Unije u cijelosti?

2. U svakom slučaju, neovisno o prethodno navedenom te o odgovoru na prvo pitanje, protivi li se članku 20. UFEU-a – s obzirom na sudsku praksu Suda, među ostalim, presudu od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji) (C-82/16, EU:C:2018:308) – praksa Španjolske Države prema kojoj se odredbe članka 7. Kraljevske uredbe 240/2007 automatski primjenjuju tako što se boravišna dozvola uskraćuje članu obitelji građanina Unije koji se nikada nije koristio slobodom kretanja zato što taj građanin Unije ne ispunjava uvjete propisane tim člankom, a da pritom nije konkretno i pojedinačno razmotreno postoji li između tog građanina Unije i državljanina treće zemlje odnos ovisnosti koji je takve prirode da neovisno o razlogu i uzimajući u obzir okolnosti slučaja dovodi do toga da se građanin Unije ne bi mogao u slučaju odbijanja dodjele prava boravka državljaninu treće zemlje odvojiti od člana obitelji o kojemu ovisi te bi bio dužan napustiti područje Unije?”

41 Odlukom predsjednika Suda od 16. travnja 2020. predmeti C-451/19 i C-532/19 spojeni su u svrhu nastavka postupka.

O prethodnim pitanjima

Drugo pitanje u predmetima C-451/19 i C-532/19

42 Svojim drugim pitanjem u predmetima C-451/19 i C-532/19, koje valja najprije razmotriti, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 20. UFEU-a tumačiti na način da mu se protivi to da država članica odbije zahtjev za spajanje obitelji podnesen u korist državljanina treće zemlje, člana obitelji građanina Unije koji ima državljanstvo te države članice i koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, samo zato što taj građanin Unije nema dostatna sredstva za sebe i tog člana svoje obitelji kako ne bi postali teret za nacionalni sustav socijalne pomoći, a da nije ispitala postoji li između navedenog građanina Unije i spomenutog člana njegove obitelji odnos ovisnosti koji je takve prirode da bi, u slučaju odbijanja dodjele izvedenog prava boravka potonjem, navedeni građanin Unije bio prisiljen napustiti područje Unije u cijelosti te bi mu na taj način bilo onemogućeno stvarno uživanje bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz njegova statusa građanina Unije.

43 Kao prvo, valja naglasiti da se pravo Unije načelno ne primjenjuje na zahtjev za spajanje obitelji državljanina treće zemlje s članom njegove obitelji, državljaninom te države članice koji se nikad nije koristio svojom slobodom kretanja, i da mu se stoga načelno ne protivi propis države članice na temelju kojeg je takvo spajanje obitelji uvjetovano dostatnim sredstvima, kao što je to opisano u prethodnoj točki (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 33.).

44 Međutim, kao drugo, valja istaknuti da se sustavnim nametanjem takvog uvjeta bez ikakve iznimke može povrijediti izvedeno pravo boravka koje u vrlo posebnim situacijama, na temelju članka 20. UFEU-a, treba priznati državljaninu treće zemlje, članu obitelji građanina Unije (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 34.).

45 Naime, postoje vrlo specifične situacije u kojima se – bez obzira na činjenice da se sekundarno zakonodavstvo vezano za pravo boravka državljana trećih zemalja ne primjenjuje i da se odnosni građanin Unije nije koristio svojom slobodom kretanja – pravo boravka ipak mora odobriti državljaninu treće zemlje, članu obitelji navedenog građanina Unije jer bi se u protivnom doveo u pitanje koristan učinak građanstva Unije, ako bi posljedica tog odbijanja bila ta da bi taj građanin stvarno morao napustiti područje Unije u cijelosti te bi na taj način bio lišen stvarnog uživanja bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz njegova statusa građanina Unije (presude od 8. ožujka 2011., Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, t. 42. do 44. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 39.).

46 Međutim, odbijanje dodjele prava boravka državljaninu treće zemlje može dovesti u pitanje koristan učinak građanstva Unije samo ako između tog državljanina treće zemlje i građanina Unije, člana njegove obitelji, postoji odnos ovisnosti koji bi doveo do toga da je građanin Unije prisiljen pratiti dotičnog državljanina treće zemlje i napustiti područje Unije u cijelosti (presude od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 52. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 40.).

47 Iz toga slijedi da državljanin treće zemlje može zahtijevati odobrenje izvedenog prava boravka na temelju članka 20. UFEU-a samo ako bi, u slučaju da mu se ne odobri takvo pravo boravka, kako potonji tako i građanin Unije, član njegove obitelji, bili prisiljeni napustiti područje Unije. Stoga odobrenje takvog izvedenog prava boravka može biti predviđeno samo ako državljanin treće zemlje, član obitelji građanina Unije, ne ispunjava uvjete propisane na temelju drugih odredaba i osobito na temelju nacionalnog propisa koji se primjenjuje na spajanje obitelji za dobivanje prava boravka u državi članici koje je navedeni građanin državljanin (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 41.).

48 Međutim, jednom kad se utvrdi da se državljaninu treće zemlje, članu obitelji građanina Unije, ne može dodijeliti nikakvo pravo boravka na temelju nacionalnog prava ili sekundarnog prava Unije, činjenica da između tog državljanina i tog građanina Unije postoji takav odnos ovisnosti koji bi doveo do prisiljavanja navedenog građanina Unije da napusti područje Unije u cijelosti, u slučaju da se tog člana obitelji, državljanina treće zemlje, uputi izvan navedenog područja, ima za posljedicu to da članak 20. UFEU-a načelno obvezuje državu članicu o kojoj je riječ na priznavanje izvedenog prava boravka potonjem (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 42.).

49 Kao treće, iako je točno da je Sud već prihvatio to da izvedeno pravo boravka koje proizlazi iz članka 20. UFEU-a nije apsolutno i da ga države članice u određenim posebnim okolnostima mogu odbiti dodijeliti, on je također ocijenio da članak 20. UFEU-a ne dopušta državama članicama uvođenje iznimke od izvedenog prava boravka koje propisuje taj članak, koja bi bila povezana sa zahtjevom prema kojem dotični građanin Unije mora raspolagati dostatnim sredstvima. Naime, odbijanje izvedenog prava boravka državljaninu treće zemlje, članu obitelji građanina Unije, na području države članice čije državljanstvo ima taj građanin samo zato što potonji nema dostatna sredstva, čak i ako između navedenog građanina i tog državljanina treće zemlje postoji odnos ovisnosti, kako je opisan u točki 46. ove presude, predstavlja povredu stvarnog uživanja bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz statusa građanina Unije, što bi bilo neproporcionalno u pogledu cilja koji se želi postići tim uvjetom dostatnih sredstava, odnosno očuvanja javnih financija dotične države članice (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 44. i 46. do 48.).

50 Iz toga proizlazi da, kada postoji odnos ovisnosti, u smislu točke 46. ove presude, između građanina Unije i državljanina treće zemlje, člana njegove obitelji, članku 20. UFEU-a protivi se to da država članica predvidi iznimku od izvedenog prava boravka koje taj članak priznaje tom državljaninu treće zemlje samo zato što taj građanin Unije nema dostatna sredstva (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 49.).

51 Stoga obveza koja se nameće građaninu Unije da ima dostatna sredstva za sebe i za člana svoje obitelji, državljanina treće zemlje, jest takva da može ugroziti koristan učinak članka 20. UFEU-a ako dovede do toga da taj državljanin mora napustiti područje Unije u cijelosti i da je, zbog postojanja odnosa ovisnosti između navedenog državljanina i tog građanina Unije, potonji praktički prisiljen da ga prati i stoga da također napusti područje Unije (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 50.).

52 Naposljetku, imajući u vidu činjenice iz glavnog postupka u predmetu C-532/19, valja podsjetiti na to da članak 20. UFEU-a ne utječe na mogućnost da se države članice pozovu na iznimku od tog izvedenog prava boravka, koje proizlazi iz navedenog članka, radi održavanja javnog reda i zaštite javne sigurnosti (presude od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 81. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 44.).

53 Međutim, odbijanje dodjele prava boravka zbog navedenog razloga ne može se temeljiti isključivo na okolnosti da je dotična osoba prije kazneno osuđivana. Do njega može doći, ovisno o slučaju, samo konkretnom ocjenom svih relevantnih okolnosti slučaja, s obzirom na načelo proporcionalnosti, temeljna prava čije poštovanje Sud osigurava i, ako je primjenjivo, najbolji interes djeteta državljanina dotične treće zemlje (vidjeti u tom smislu presude od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 85. i od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 93.). Tako nadležno nacionalno tijelo treba uzeti u obzir, među ostalim, težinu počinjenih kažnjivih djela, težinu tih osuda i vrijeme proteklo od datuma njihova izricanja do datuma odlučivanja tog tijela. Kada odnos ovisnosti između tog državljanina treće zemlje i maloljetnog djeteta koje je građanin Unije proizlazi iz činjenice da je prvi roditelj drugoga, u obzir valja uzeti i dob tog djeteta, njegovo zdravstveno stanje te njegove obiteljske i gospodarske prilike (presude od 13. rujna 2016., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, t. 42. i od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 86.).

54 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje u predmetima C-451/19 i C-532/19 valja odgovoriti tako da članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi to da država članica odbije zahtjev za spajanje obitelji podnesen u korist državljanina treće zemlje, člana obitelji građanina Unije koji ima državljanstvo te države članice i koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, samo zato što taj građanin Unije nema dostatna sredstva za sebe i tog člana svoje obitelji kako ne bi postali teret za nacionalni sustav socijalne pomoći, a da nije ispitala postoji li između navedenog građanina Unije i spomenutog člana njegove obitelji odnos ovisnosti koji je takve prirode da bi, u slučaju odbijanja dodjele izvedenog prava boravka potonjem, navedeni građanin Unije bio prisiljen napustiti područje Unije u cijelosti te bi mu na taj način bilo onemogućeno stvarno uživanje bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz njegova statusa građanina Unije.

Prvo pitanje u predmetu C-532/19

55 Svojim prvim pitanjem u predmetu C-532/19 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 20. UFEU-a tumačiti na način da odnos ovisnosti koji može opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka postoji samo zato što su punoljetni državljanin države članice koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja i njegov punoljetni bračni drug, državljanin treće zemlje, dužni živjeti zajedno, na temelju obveza koje proizlaze iz braka prema pravu države članice čiji je građanin Unije državljanin i u kojoj je taj brak sklopljen.

56 Kao prvo, valja podsjetiti na to da, za razliku od maloljetnika i, *a fortiori*, djece mlade dobi, odrasla osoba u načelu može živjeti neovisno o članovima svoje obitelji. Iz toga slijedi da je priznavanje postojanja odnosa ovisnosti između dviju odraslih osoba, članova iste obitelji, koji bi mogao stvoriti izvedeno pravo na boravak na temelju članka 20. UFEU-a moguće samo u iznimnim slučajevima u kojima dotična osoba, s obzirom na sve relevantne okolnosti, ni na koji način ne bi mogla biti odvojena od člana svoje obitelji o kojem ovisi (presude od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 65. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 56.).

57 Iz sudske prakse Suda također proizlazi to da sama činjenica da se državljaninu države članice čini poželjnim da zbog ekonomskih razloga ili kako bi zadržao svoju obitelj na okupu unutar područja Unije članovi njegove obitelji koji nemaju državljanstvo države članice imaju mogućnost s njim boraviti na području Unije nije dovoljna da bi se prihvatilo stajalište da će građanin Unije biti prisiljen napustiti područje Unije ako mu se takvo pravo ne odobri (presude od 15. studenoga 2011., Dereci i dr., C-256/11, EU:C:2011:734, t. 68. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 57.).

58 Dakle, postojanje obiteljske veze, bila ona biološke ili pravne naravi, između građanina Unije i člana njegove obitelji, državljanina treće zemlje, nije dostatno za opravdanje priznanja izvedenog prava boravka na temelju članka 20. UFEU-a navedenom članu obitelji na području države članice čiji je građanin Unije državljanin (presude od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 75. i od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 58.).

59 Sud je također utvrdio da se načelu međunarodnog prava, potvrđenom člankom 3. Protokola br. 4 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanu u Rimu 4. studenoga 1950., za koje se ne može smatrati da je povrijeđeno pravom Unije u odnosima između država članica, protivi to da država vlastitim državljanima odbije pravo ulaska i boravka na svojem području na bilo kojoj osnovi (presuda od 4. prosinca 1974., van Duyn, 41/74, EU:C:1974:133, t. 22.). Budući da se na taj način državljanima države članice priznaje bezuvjetno pravo boravka na njezinu području, država članica ne može jednom od svojih državljana zakonito nametnuti napuštanje njezina područja kako bi, među ostalim, poštovao obveze koje proizlaze iz njegova braka a da ne povrijedi spomenuto načelo međunarodnog prava (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 60.).

60 Stoga, čak i pod pretpostavkom da, kao što to tvrdi sud koji je uputio zahtjev vezano za španjolsko pravo, pravila države članice koja se odnose na brak nalažu državljaninu te države članice i njegovu bračnom drugu da žive zajedno, takva obveza ipak nikada ne bi mogla pravno prisiliti tog državljanina da napusti područje Unije, čak i ako njegovu bračnom drugu, državljaninu treće zemlje, ne bi bila odobrena boravišna dozvola na području navedene države članice. S obzirom na prethodno navedeno, takva zakonska obveza supružnika da žive zajedno nije sama po sebi dovoljna da se utvrdi da između njih postoji takav odnos ovisnosti koji bi prisilio tog građanina Unije, u slučaju upućivanja njegova bračnog druga izvan područja Unije, da ga prati i stoga da također napusti područje Unije (presuda od 27. veljače 2020., Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Bračni drug građanina Unije), C-836/18, EU:C:2020:119, t. 61.).

61 U svakom slučaju, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da obveza supružnika da žive zajedno, koja proizlazi iz španjolskog prava, nije izvršiva sudskim putem.

62 Međutim, kao drugo, valja istaknuti to da iz zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-532/19 također proizlazi da su građanin Unije i njegov bračni drug, državljanin treće zemlje, roditelji maloljetnog djeteta koje je španjolski državljanin i koje se nikada nije koristilo svojom slobodom kretanja unutar Unije.

63 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi, izvodeći iz svih

elemenata koje mu je taj sud dostavio, osobito iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, elemente prava Unije koje treba tumačiti uzimajući u obzir predmet spora (presuda od 22. travnja 2021., Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, t. 49. i 50. i navedena sudska praksa).

64 Stoga valja još ispitati treba li članak 20. UFEU-a tumačiti na način da odnos ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava državljaninu treće zemlje može postojati kada su taj državljanin i njegov bračni drug, državljanin države članice koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, roditelji maloljetnog djeteta koje je također državljanin te države članice i koje se također još nije koristilo svojom slobodom kretanja.

65 U tom pogledu, valja podsjetiti na to da je Sud – prilikom utvrđivanja dovodi li odbijanje priznanja izvedenog prava boravka državljaninu treće zemlje, koji je roditelj djeteta koje je građanin Unije, do uskraćivanja stvarnog uživanja bitnog sadržaja prava građanina Unije koja proizlaze iz njegova statusa te do, praktički, prisiljavanja tog djeteta da prati svojeg roditelja i, dakle, napusti područje Unije u cijelosti – ocijenio relevantnima pitanje čuvanja i odgoja djeteta te pruža li roditelj koji je državljanin treće zemlje zakonsku, financijsku ili emocionalnu skrb tom djetetu (presude od 10. svibnja 2017., Chavez-Vilchez i dr., C-133/15, EU:C:2017:354, t. 68. i od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 70.).

66 Konkretno, kako bi se ocijenila opasnost da dotično dijete, građanin Unije, bude prisiljeno napustiti područje Unije ako se njegovu roditelju, državljaninu treće zemlje, odbije dodijeliti izvedeno pravo boravka u predmetnoj državi članici, valja utvrditi čuva li i odgaja li taj roditelj stvarno to dijete i postoji li stvaran odnos ovisnosti između njih. U okviru te ocjene nadležna tijela moraju voditi računa o pravu na poštovanje obiteljskog života, kako je propisano u članku 7. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), pri čemu taj članak valja tumačiti s obzirom na obvezu uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta iz članka 24. stavka 2. Povelje, s kojim je povezano pravo tog djeteta na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravan kontakt s oba roditelja, kao što je to utvrđeno u članku 24. stavku 3. Povelje (vidjeti u tom smislu presude od 1. srpnja 2010., Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, t. 64. i od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 71. i navedenu sudsku praksu).

67 Okolnost da je drugi roditelj, građanin Unije, doista sposoban i spreman sâm preuzeti svakodnevno i stvarno čuvanje i odgoj djeteta važan je element, ali nije sâm po sebi dovoljan da bi se moglo zaključiti da između roditelja, državljanina treće zemlje, i djeteta ne postoji takav odnos ovisnosti da bi dijete bilo prisiljeno napustiti područje Unije ako se tom državljaninu treće zemlje odbije pravo boravka. Naime, takvo utvrđenje mora se temeljiti na uzimanju u obzir svih okolnosti slučaja u najboljem interesu dotičnog djeteta, a osobito njegove dobi, fizičkog i emocionalnog razvoja, stupnja emocionalne povezanosti kako s roditeljem građaninom Unije tako i s roditeljem državljaninom treće zemlje, kao i moguće opasnosti u pogledu stabilnosti tog djeteta u slučaju razdvajanja od potonjeg roditelja (presude od 10. svibnja 2017., Chavez-Vilchez i dr., C-133/15, EU:C:2017:354, t. 72. i od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 72.).

68 Dakle, činjenica da roditelj, državljanin treće zemlje, zajednički živi s maloljetnim djetetom, građaninom Unije, jedan je od relevantnih elemenata koji valja uzeti u obzir radi utvrđivanja postojanja međusobnog odnosa ovisnosti, ali nije nužan preduvjet (presuda od 8. svibnja 2018., K. A. i dr. (Spajanje obitelji u Belgiji), C-82/16, EU:C:2018:308, t. 73. i navedena sudska praksa).

69 Nadalje, s obzirom na, među ostalim, ono što je istaknuto u točkama 65. do 67. ove presude, kada maloljetno dijete, građanin Unije, trajno zajednički živi s oba svoja roditelja i kada, prema tome, njegovo čuvanje i odgoj te zakonsku, emocionalnu i financijsku skrb svakodnevno dijele oba ta roditelja, može se pretpostaviti, pri čemu je ta pretpostavka oboriva, da postoji odnos ovisnosti između tog maloljetnog djeteta, građanina Unije, i njegova roditelja, državljanina treće zemlje, neovisno o činjenici, naglašenoj u točki 59. ove presude, da drugi roditelj tog djeteta, kao državljanin države članice na čijem području prebiva ta obitelj, ima bezuvjetno pravo boravka na tom području.

70 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na prvo pitanje u predmetu C-532/19 valja odgovoriti tako da članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da, s jedne strane, odnos ovisnosti koji može opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka ne postoji samo zato što su punoljetni državljanin države članice koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja i njegov punoljetni bračni drug, državljanin treće zemlje, dužni živjeti zajedno, na temelju obveza koje proizlaze iz braka prema pravu države članice čiji je građanin Unije državljanin i u kojoj je taj brak sklopljen i da se, s druge strane, u slučaju maloljetnog djeteta, građanina Unije, ocjena postojanja odnosa ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju navedenog članka roditelju tog djeteta, državljaninu treće zemlje, mora temeljiti na uzimanju u obzir svih okolnosti slučaja u najboljem interesu djeteta. Kada spomenuti roditelj trajno zajednički živi s drugim roditeljem tog maloljetnog djeteta, građaninom Unije, pretpostavlja se postojanje takvog odnosa ovisnosti, ali je ta pretpostavka oboriva.

Prvo pitanje u predmetu C-451/19

71 Svojim prvim pitanjem u predmetu C-451/19 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 20. UFEU-a tumačiti na način da odnos ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka maloljetnom djetetu bračnog druga građanina Unije koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, kada su i dijete i bračni drug državljani treće zemlje, postoji ako su taj građanin Unije i njegov bračni drug dužni živjeti zajedno na temelju obveza koje proizlaze iz braka prema pravu države članice čiji je građanin Unije državljanin i u kojoj je taj brak sklopljen.

72 Uvodno valja pojasniti da, unatoč tomu što je nakon donošenja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje osoba XU postala punoljetna, njezino eventualno pravo na boravišnu dozvolu na temelju članka 20. UFEU-a, barem za razdoblje tijekom kojeg je bila maloljetna, moglo bi imati posljedice koje nadilaze sâmo to izdavanje, poput obeštećenja zbog gubitka socijalnih davanja pa čak i, ovisno o slučaju, prava na stjecanje druge boravišne dozvole na temelju zakonitog boravka na španjolskom državnom području (vidjeti po analogiji presudu od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 30.). Prema tome, činjenica da je osoba XU sada punoljetna ne može biti relevantna prilikom davanja odgovora na prvo pitanje u predmetu C-451/19.

73 Nakon tog pojašnjenja, valja, kao prvo, istaknuti da je na sudu koji je uputio zahtjev da ispita je li osoba XU mogla na temelju neke druge odredbe prava Unije ostvariti pravo boravka na španjolskom državnom području, imajući u vidu činjenicu da je – kao što je to navedeno u točki 47. ove presude – izvedeno pravo boravka, koje se državljaninu treće zemlje može priznati na temelju članka 20. UFEU-a, supsidijarnog dosega.

74 Da bi se tom sudu dao koristan odgovor, valja najprije naglasiti da je osoba XU, kao što to proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, dijete državljanke treće zemlje koja ima boravišnu dozvolu na španjolskom državnom području i da je, na datum podnošenja zahtjeva za boravišnu dozvolu u korist osobe XU, koji je odbijen, potonja bila maloljetna.

75 S obzirom na te elemente, na sudu je koji je uputio zahtjev da ispita je li osoba XU mogla na taj datum ostvariti pravo boravka na španjolskom državnom području na temelju članka 4. stavka 1. točke (c) Direktive 2003/86.

76 Potom je važno naglasiti da, suprotno onomu što španjolska vlada ističe pred Sudom, sama okolnost da je majka osobe XU stupila u brak sa španjolskim državljaninom i da je rodila dijete koje je španjolski državljanin nije takva da isključuje mogućnost priznavanja prava boravka osobe XU na temelju Direktive 2003/86.

77 Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 100. do 108. svojeg mišljenja, iako je točno da se u članku 3. stavku 3. te direktive propisuje da se ona ne primjenjuje na članove obitelji građanina Unije, uzimajući u obzir cilj koji se nastoji postići spomenutom direktivom, a to je podupiranje spajanja obitelji, kao i zaštitu koja se njome nastoji pružiti državljanima trećih zemalja, osobito maloljetnicima, ne može se isključiti primjena te direktive u korist maloljetnog državljanina treće države samo zato što je njegov roditelj, koji je državljanin treće zemlje, također roditelj građanina Unije, rođenog u braku s državljaninom države članice (vidjeti po analogiji presudu od 6. prosinca 2012., O. i dr., C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776, t. 69.).

78 Naposljetku, valja pojasniti da, iako – kao što se čini da je slučaj u ovom predmetu – u dotičnoj državi članici uopće nije podnesen zahtjev za spajanje obitelji na temelju Direktive 2003/86, tijela te države članice i dalje mogu, nakon što im je podnesen zahtjev za priznavanje izvedenog prava boravka državljanina treće zemlje na temelju članka 20. UFEU-a, dodijeliti boravišnu dozvolu tom državljaninu na temelju te direktive ako se pokaže da on ispunjava uvjete za ostvarivanje u njoj utvrđenog prava na spajanje obitelji.

79 Kao drugo, ako se osobi XU ne bi mogla dodijeliti boravišna dozvola na temelju neke od odredbi sekundarnog prava Unije odnosno nacionalnog prava, valja ispitati može li se tom državljaninu treće zemlje priznati izvedeno pravo boravka na temelju članka 20. UFEU-a.

80 U tom pogledu valja istaknuti da, kao što je to utvrđeno u točki 70. ove presude, sama okolnost da su na temelju španjolskog prava majka osobe XU i njezin bračni drug dužni živjeti zajedno ne može stvoriti odnos ovisnosti među njima, u smislu članka 20. UFEU-a. Prema tome, spomenuta okolnost ne može opravdati ni to da osoba XU stekne pravo boravka na temelju tog članka.

81 Međutim, majka osobe XU ujedno je i majka maloljetnog djeteta, građanina Unije, koje se nikada nije koristilo svojom slobodom kretanja. U tim okolnostima valja još ispitati, na temelju članka 20. UFEU-a, bi li, na datum odbijanja zahtjeva za dodjelu boravišne dozvole osobi XU, prisilno udaljavanje te osobe moglo praktički prisiliti njezinu majku da napusti područje Unije u cijelosti, zbog odnosa ovisnosti koji među njima postoji, te, ako je odgovor potvrdan, bi li odlazak majke osobe XU također praktički obvezao njezino maloljetno dijete, građanina Unije, na napuštanje područja Unije u cijelosti zbog postojećeg odnosa ovisnosti između tog građanina Unije i njegove majke.

82 U tom pogledu valja istaknuti, kao prvo, to da se na datum odbijanja zahtjeva za dodjelu boravišne dozvole osobi XU nije moglo isključiti to da bi prisilno udaljavanje te osobe sa španjolskog državnog područja praktički prisililo njezinu majku da napusti područje Unije u cijelosti. Naime, na taj datum osoba XU bila je još uvijek maloljetna te je njezina majka imala isključivo pravo na njezino čuvanje i odgoj, tako da se nije moglo isključiti da je na taj datum postojao odnos ovisnosti između tih dvaju državljana treće zemlje.

83 U tom pogledu, kada, kao u predmetnom slučaju, iznimno valja ispitati postoji li odnos ovisnosti između državljana treće zemlje za potrebe primjene članka 20. UFEU-a, takva se ocjena mora provesti uzimanjem u obzir, *mutatis mutandis*, kriterija navedenih u točkama 65. do 69. ove presude, podrazumijevajući, međutim, da u slučaju u kojem se dodjela boravišne dozvole na području države članice odbija maloljetnom djetetu, državljaninu treće zemlje, koje se, prema tome, nalazi u opasnosti da ga se pravnim putem prisili na napuštanje područja Unije u cijelosti, valja ispitati bi li njegov roditelj, koji s njim boravi u toj državi članici, bio praktički prisiljen pratiti ga. Analogno iznesenom u točki 67. ove presude, okolnost da drugi roditelj doista može, pravno gledano, preuzeti zakonsku, financijsku i emocionalnu skrb o tom maloljetnom djetetu, uključujući i u zemlji njegova podrijetla, u tom je pogledu važan element, ali nije sâm po sebi dovoljan da bi se zaključilo da roditelj koji boravi na području navedene države članice ne bi bio praktički prisiljen napustiti područje Unije.

84 Kao drugo, pod pretpostavkom da bi majka osobe XU bila praktički prisiljena napustiti područje Unije u cijelosti, kako bi pratila tu osobu, takav odlazak mogao bi također obvezati njezino maloljetno dijete, građanina Unije, na napuštanje tog područja. To bi bio slučaj kada bi se utvrdilo postojanje odnosa ovisnosti između tog građanina i njegove majke na temelju kriterija navedenih u točkama 65. do 69. ove presude.

85 Prema tome, na datum odbijanja zahtjeva za dodjelu boravišne dozvole osobi XU, njezino prisilno udaljavanje sa španjolskog državnog područja moglo je praktički prisiliti ne samo njezinu majku, državljanku treće zemlje, nego i njezino drugo dijete, građanina Unije, da napuste područje Unije u cijelosti. Međutim, na sudu je koji je uputio zahtjev da provjeri tu pretpostavku. Ako se ona potvrdi, trebalo bi priznati izvedeno pravo boravka polubratu građanina Unije, osobi XU, na temelju članka 20. UFEU-a, kako bi se spriječilo to da se navedenom građaninu Unije onemogući, udaljavanjem spomenute osobe, stvarno uživanje bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz njegova statusa.

86 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje u predmetu C-451/19 valja odgovoriti tako da članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da odnos ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka maloljetnom djetetu bračnog druga građanina Unije koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, kada su i dijete i bračni drug državljani treće zemlje, postoji kada je u braku između tog građanina Unije i njegova bračnog druga rođeno dijete, građanin Unije, koje se nikada nije koristilo svojom slobodom kretanja, ako bi ono bilo prisiljeno napustiti područje Unije u cijelosti zbog toga što maloljetno dijete, državljanin treće zemlje, mora napustiti područje dotične države članice.

Troškovi

87 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi to da država članica odbije zahtjev za spajanje obitelji podnesen u korist državljanina treće zemlje, člana obitelji građanina Unije koji ima državljanstvo te države članice i koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, samo zato što taj građanin Unije nema dostatna sredstva za sebe i tog člana svoje obitelji kako ne bi postali teret za nacionalni sustav socijalne pomoći, a da nije ispitala postoji li između navedenog građanina Unije i spomenutog člana njegove obitelji odnos ovisnosti koji je takve prirode da bi, u slučaju odbijanja dodjele izvedenog prava boravka potonjem, navedeni građanin Unije bio prisiljen napustiti područje Europske unije u cijelosti te bi mu na taj način bilo onemogućeno stvarno uživanje bitnog sadržaja prava koja proizlaze iz njegova statusa građanina Unije.**

2. **Članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da, s jedne strane, odnos ovisnosti koji može opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka ne postoji samo zato što su punoljetni državljanin države članice koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja i njegov punoljetni bračni drug, državljanin treće zemlje, dužni živjeti zajedno, na temelju obveza koje proizlaze iz braka prema pravu države članice čiji je građanin Unije državljanin i u kojoj je taj brak sklopljen i da se, s druge strane, u slučaju maloljetnog djeteta, građanina Unije, ocjena postojanja odnosa ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju navedenog članka roditelju tog djeteta, državljaninu treće zemlje, mora temeljiti na uzimanju u obzir svih okolnosti slučaja u najboljem interesu djeteta. Kada spomenuti roditelj trajno zajednički živi s drugim roditeljem tog maloljetnog djeteta, građaninom Unije, pretpostavlja se postojanje takvog odnosa ovisnosti, ali je ta pretpostavka oboriva.**

3. **Članak 20. UFEU-a treba tumačiti na način da odnos ovisnosti koji bi mogao opravdati dodjelu izvedenog prava boravka na temelju tog članka maloljetnom djetetu bračnog druga građanina Unije koji se nikada nije koristio svojom slobodom kretanja, kada su i dijete i bračni drug državljani treće zemlje, postoji kada je u braku između tog građanina Unije i njegova bračnog druga rođeno dijete, građanin Unije, koje se nikada nije koristilo svojom slobodom kretanja, ako bi ono bilo prisiljeno napustiti područje Unije u cijelosti zbog toga što maloljetno dijete, državljanin treće zemlje, mora napustiti područje dotične države članice.**

Potpisi